

אימתי קאתי מר, לכשיפוצו מעיינותיך חוצה (אגרת הבעש"ט)

אוצר פניני החסידות עם אוצרות גאוני הדורות

מאמרים נבחרים משכיות חמדה ושמועות נאות
ככתבם וכלשונם של רבותינו הקדושים
מאורי החסידות וגאוני הדורות
המכוונים ומרוממים את האדם לעולמות נעלים
מנוקד ומפוסק

ט"ז בשבט

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
מכון "אור לישרים" ירושלים

מהדורת קרו טללי ברכה

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

זיכרון כי אני ה' מושיעך ונואך אביר יעקב (ישעיה ס טז)

מורי אביר יעקב משם דועה אבן ישראל (בראשית מט כ)

אוצר פניני ההסידות

יוצא לאור על ידי
מוסדות אביר יעקב נהריה
מכון אור לישראל ירושלים
בראשות הרב שלמה אביחצירא שליט"א

עורך ראשי
הרב מנחם מנדל פומרנץ

עורך אחראי
הרב יעקב אייזן
עורכים ומבקרים

הרב מרדכי אייזן	הרב זושא דינקלס
הרב ישראל אלברט	הרב דוד אהרן הוכברג
הרב יונה זאב כיננפלד	הרב ישראל מרקסון
הרב יצחק ברגמן	הרב אברהם מאיר שטיין

עימוד: ש"ס

נסדר ע"י ממלכת התורה "עוז והדר"
בנשיאות הגאון הצדיק רבי יהושע לייפער שליט"א
אב"ד "באר משה" מאנסי

הזאיל ומושקע במהדורה זו הון רב ויגיעה רבה, לכן ע"פ דין תורה ולהבדיל ע"פ הזכויות בכל המדינות, אנו אוסרים בכל תוקף כל הדפסה צילום והעתקה כולל העתקה חלקית או אחסנה במחשב או מאגר כל שהוא כל חלק מהספר, וכן אין לעשות כל שימוש מסחרי בחומר הנדפס ובהוספות. הספר נמכר רק על מנת שלא יעשה בו שימוש שלא כדין. ושארית ישראל לא יעשו עולה.

הפצה והזמנות: 'היכלי תורה'

באירופה:
tel. 44-191-430-0333
fax. 44-191-430-0555

באר"ב:
tel. (718) 437-0054
fax. (718) 437-3514

בארץ ישראל:
טל: 02-9924603
פקס: 03-5435884

©
כל הזכויות שמורות

לישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה נהריה
רח' אביר יעקב 27
נהריה

נדפס בארץ ישראל
על נייר חו"ל
שאין בו חשש חילול שבת

Printed in E. Israel

הארות והערות יתקבלו בברכה
מכון אור לישראל
רח' יוסף חכמי 30 ירושלים
פקס: 03-5423180

ט"ו בשבט

כל דבר בעולם הוא הויה ויש להמשיך
האדנות לתוכו

וזה היחוד הוא על דרך זה. כי הנה כל הנבראים שבעולם מרמזים על שם הויה, שהשם זה מהוה כל היות. נמצא כל דבר שבעולם שהוא בהיותו מרמז לשם הויה, וכשממשיכין אדנותו ומלכותו יתברך על כל הנבראים, שמאמינים שהוא אדון והמלך על כלם, שהוא מורה שם אדני, נמצא בזה מיחדים הויה ואדני, וזה מרמז באילן כנ"ל.

חציו הראשון של חדש שבט - גבורה

והחצי הראשון מחדש מורה על מדת גבורה, כי אז ממעט הלבנה ואינה בשלמותה עד חצי חדש, יום ט"ו מלוי הלבנה, מורה על שלמות הרחמים. וכן אמרו ז"ל ששלמה המלך עליו השלום שהיה שלום בימיו ושמו 'שלמה' לשון שלמות, כי היה דור ט"ו מאבות, ומורה על מלוי הלבנה בשלמותה ביום ט"ו.

לבית שמאי שהם מדת הגבורה ר"ה לאילנות
בא' בשבט ולבית הלל שהם מדת החסד
בט"ו בו

והנה שמאי מצינו בגמרא (ראה שבת לא.) שהיה מדתו גבורה, ולכן הוא אומר 'באחד בשבט ראש השנה לאילן', אף שעדיין אין הלבנה בשלמותה, ומורה גבורות, מפל מקום פיון שפן היה מדת בית שמאי גבורה, היה נחשב אצלם ראש השנה באחד

• זרע קדש •

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

בחדש שבט מתעורר זכות אבות ונמשך רפואה מעולמות העליונים

הנה אמרו חז"ל במשנה (ר"ה פ"א מ"א): באחד בשבט ראש השנה לאילן פדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בט"ו בו וכו'.

הנה האותיות שנתוספו לאבותינו אברהם יצחק ויעקב, הם אותיות 'שוה', שין ליצחק, והוא 'ו' ליעקב, וה' לאברהם. ואותיות 'שוה' גימטריא רפאל, שבזכותם ממשיכין רפואה לכל הצריך, וכל מיני הצלת וישועות נכללות ברפואה, כמו שכתבתי במקום אחר.

'שפע' ר"ת ש'רש פ'רות ע'נפים

והנה שבט גימטריא גם כן 'שוה', גימטריא רפאל, שבחדש שבט נמשך בחינת רפואה לאילנות שביבשים ויבול עליהם, בא שרף באילנות ושפע ורפואה להם, כי 'שפע' ראשי תבות ש'רש פ'רות ע'נפים, שהשפע מתפשט מהשרש להפרות עם הענפים.

'אילן' גימטריא הויה-ה אדני

וזה השפע שבעולם הזה נשתלשל מעולמות עליונים, שבחדש גימטריא 'שוה' נזכר זכות אבותינו, ובא שפע לכל העולמות והנבראים, ובמה שבא השפע להאילן כנ"ל, מרמז זה כי אילן מרמז על יחוד הויה אדני, כי אילן גימטריא צ"א, כמו ב' שמות הנ"ל.

אכילתו בהשפלה לצורך קיום גופו שיהיה נכון לעבודת בוראו, וכמאמר הכתוב 'צדיק אכל לשבע נפשו' (משלי יג כב), שמתוך שאכילתו בהשפלה וחכמה רק לקיום נפשו לעבד את ה' הוא נקרא צדיק, ואיש כזה ממשיך שפע וחסות לכל העולמות.

כל העולם נזון בזכות זה שחנינא די לו בקרב חרובין

ולכן אמרו חז"ל (תענית כד:) בכל יום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם פלו נזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקרב חרובין מערב שבת לערב שבת.

ובארנו בו, שיש לומר שבזכות זה שחנינא בני איננו מבקש כלל תענוגי העולם הזה רק מסתפק עצמו בקרב חרובין, לזה כל העולם נזונים בזכותו.

הצדיק הוא כדלי השואב ומשפיע

ואדם כזה הוא דגמת דלי שהוא כלי ששואבין בו מים מן הבאר, כמו כן הצדיק ההוא הוא דולה שפע ממקור מים חיים שהם המוחין עלאין, וממשיך אותם על העולמות כלם, וכל הברואים מדומם צומח חי מדבר כלם מקבלים שפע חיים על ידי זה.

בדרך מתגברת תאות האכילה

והנה מטבע האדם שבימות הדרך המאכל ערב לו ותאות האכילה מתגבר יותר מבימות החמה, שמחמת החמימות איננו מתנהג כל כך באכילתו, אמנם בעת שהקר מתגבר מאד גם כן לא יערב לו לאכול ולשתות יותר מבשאר ימות השנה, ועל כן אז בחדש שבט שחזק הקר מתמעט קצת אזי ינעם לאדם באכילתו יותר מבשאר ימות השנה.

בשבט אף שאז עדין בחינת גבורה שאין להלבנה בשלמותה.

ולכן לא אמר 'בית שמאי אומרים', או 'דברי בית שמאי', ולמה כ"ף הדמיון, רק על דרך זה ש'דברי' הוא לשון הנהגה, שלפי הנהגת בית שמאי במדה גבורה נחשב אז ראש השנה.

ובית הלל אומרים בט"ו בו, כי הם מדתם מדת חסד פידוע מדת הלל, ולכן לא היה חושבין ראש השנה רק מט"ו שהלבנה בשלמותה.

'חנטה' בגימטריא 'חסד'

ועל דרך זה מה שאמרו (ראש השנה יג:) באילן אולינין בתר חנטה, כי 'חנטה' גימטריא 'חסד', שהחסד מתפשט באילנות בעת החנטה שלהם שהוא ב'שבט' גימטריא 'רפאל' כנ"ל על ידי יחוד ב' שמות הנ"ל שגימטריא אילן.

• מאור ושמש •

רבי קלונימוס קלמן עפשטין זיע"א

בחדש שבט העת לעבד על תאות המאכלים

בגמרא בט"ו בשבט ראש השנה לאילנות. יש לרמז בזה על פי משנת ספר יצירה: המליך אות צדיק בלעיסה וקשר לו כתר וכו' וצר בהם דלי בעולם ושבט בשנה והמסס בגפש זכר ונקבה.

ולפ"ש מאמר זה נראה, כי הנה המדה העקרית אשר יתאר האדם בה בשם צדיק, למשול על תאוותיו ולהתגבר נפש השכלית לכל ימשך אחר תאוות החמירות, לבקש מעדנים לנפשו למלאות כרסו מהם, רק

ואין מים אלא תורה (ב"ק יז). כמה דאתא אמר (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים', להורות על האמור דמזלו של ישראל הוא עבד משמש אל התורה, והגם ששפיטת המזל מחייב באיזה אופן וכו', הנה על ידי עסק התורה ומצות יתהפך הכל לטוב, ולכל אשר יחפצו יטו את המזל כיון שמזלן הוא עבד משמש אל התורה.

מזל דלי הוא פקעבד לתורה שאין לו רצון לעצמו

ותבין לפי זה מה שדרשו רבותינו ז"ל אצל העבד הנאמן של אברהם אבינו (שהוא היה הראשון ראש יחוסנו, שהגביהו הקב"ה למעלה מן המזלות (בר"ר מד י), הנה עבדו זקן ביתו דרשו עליו בפסוק 'ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר' (בראשית טו ב)) דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים (יומא כח:).

ונרמז הדבר אצל העבד להורות על הנ"ל, שעל כן מזל דלי הוא מזלן של ישראל, כי הדלי הוא עבד משמש אל המים זו תורה, והעבד אין לו רצון בעצמו כי אם רצון האדון כמו שפכת החסיד בחובת הלכות (שער עבודת האלהים פ"ה), הבן הדבר:

לכך נסה אליעזר את רבקה בכד מים הרומז למזל ישראל

ובזה יפתחו צניף ותבין, אשר העבד הנאמן הלזה כאשר שלחו אברהם (אשר הגביהו הקדוש ברוך הוא למעלה מן המזלות (בר"ר שס)) להביא אשה ליצחק, אשר מהזיווג הלזה תתילד האמה הקדושה אשר מזלה דלי הוא המשמש אל המים זו תורה.

הנה העבד הלזה אשר הוא דולה ומשקה מתורת רבו, מסמניה מלתיה ואמר

ותבת שקט עם הפולל שעולה שי"ב הוא גימטריא של י"ב צרופי הוי"ה רמז שמתעורר בו הי"ב צרופי הויות של רחמים.

גם תבת שקט עם הג' אותיות עולה שי"ד רמז לשם שד"י שהוא השם של שמירה מפני החיצונים שלא יתאחזו בישראל, שבעת שהוא ראש השנה הוא משפט לאלהים, ועל כן צריכים שמירה עם בני ישראל שלא יתאחזו בהם החיצונים חס ושלום, ודי למבין:

• בני יששכר •

רבי צבי אלימלך מדינב זיע"א

צרוף השם בחדש שקט הוא הו"ה

צרוף השם הנכבד המאיר בזה החדש הוא הו"ה, ויוצא מראשי תבות הפסוק 'המר מירנו והיה הוא' (ויקרא כז לג), ואם ירצה ה' ידבר בזה כמה ענינים:

באור השכינות של ישראל לדלי שזהו מזלם

בספר יצירה (פ"ה) 'המליך אות צ' בלעיטה וקשר לו כתר וכו', וצר בו דלי בעולם ושקט בשנה ורקקבן בנפש זכר ונקבה. עד כאן.

אמרו התוכנים הראשונים, כי מזל דלי הוא מזל ישראל, (הגם דקיימא לן אין מזל לישראל (שבת קנז)), הינו שישאל על ידי מעשיהן בתורה הופכין שפיטת המזל לכל אשר יחפצו, אבל על כל פנים בתולדה יש להן מזל, עין בגמרא (שבת שס).

והנה יש לומר דלבעבור זה דלי הוא מזל של ישראל, כי דלי עשוי לשאב בו מים וזה פעלתו, והנה הוא משמש אל המים,

זו עזבתן את האיש, 'איש' בגימטריא 'שכט', וגם בלעם הרשע רמז בדבר (במדבר כד ז) 'יזל מים מדלג' וזרעו במים רבים, הבן:

כל המזלות בטלים נגד התורה שהיא מלוי הדלי

'דלי' במלואו כזה 'דלת למד יוד' בגימטריא ח' פעמים 'גלגל', הינו ז' פוכבי לכת והגלגל השמיני אשר קבועים בו הפוכבים, כלן בטלים משפיותם נגד מלוי הדלי, הינו המים זו תורה. גם הנקוד של צורף השם הנכבד המאיר בחדש ההוא בגימטריא 'גלגל':

צדיק הוא מזלם של ישראל בעוה"ז והוא סימן הגאולה לעתיד לבוא

'ועמוד כלם צדיקים' (ישעיה ס כא), כיון שמזלם גם בעולם הזה הוא מזל הנבא על ידי אות צ', והוא יהיה סימן הגאולה לעתיד במהרה בימינו 'צמח צדיק' (ירמיה כג ה) פידוע מרבותינו ז"ל (במדבר יח כא), והוא בעת אשר יתורם קרנם ומזלם של ישראל לעד:

טעם שחדש שבט מיחס על שבט אשר

החדש הזה על פי סדר הדגלים הנה הוא מיחס לשבט אשר, אשר כתיב ביה (בראשית מט כ) 'מאשר שמנה לחמו' וכו', וכתיב ביה (דברים לג כד) 'וטובל בשמן רגלו', כי השמן זית היה הרבה בחלקו, וכל מקום ששמן זית מצוי שם החכמה מצויה (מנחות פה:): כמה דאתא אמר 'וישלח יואב תקועה (תקוע אלפא לשמן) ויקח משם אשה חכמה' (שמואל ב' יד ב).

כיון דהמזל של החדש הזה הוא מזל דלי הוא מזלן של ישראל, והוא עבד משמש משעבד אל המים זו תורה היא עקר החכמה, אוריתא מחכמה נפקת (זוהר ח"ב קכא). 'בראשית'

והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדן וכו' ואמרה שתה וכו' היא האשה אשר הוכיח י"י לבן אדוני' (בראשית כד יד), כי זה הוא הסימן אשר ממנה יצאו האמה הקדושה אשר מזלה דלי, ובלשון הקדש יכנה כד, והוא עבד משעבד ומשמש אל המים זו תורה, הבן הדבר ברחב ידים:

משה רבנו התחיל לבאר את התורה בחדש שבט מזל דלי, לרמז שמזל ישראל כפוף לתורה

ובא"ה הדברים תמצא טוב טעם, אשר משה רבנו בתחלת החדש הזה (מזלו דלי מזלן של ישראל) התחיל לבאר את התורה בספר משנה תורה, כדכתיב (דברים א ג) 'בעשתי עשר חדש באחד לחדש וכו' הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר' לדורות אין מזל לישראל, הינו שמזלן כפוף ומשעבד אל התורה, על כן דייקא בחדש הזה אשר בו מזלן של ישראל, הואיל משה באר את התורה, הבן:

גם יתרו ידע שמזל דלי הוא מזל ישראל

ותתבונן עוד, יתרו היה חכם גדול בכל חכמת האצטגנינות וחכמת המזלות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל שאמר 'עתה ידעתי כי גדול י"י מפל האלהים' (שמות יח יא), כי הוא היה בקי בכל עניני העבודות של הפוכבים ומזלות להוריד פחותיהם (תנחומא יתרו ז), ואמר על זה 'עתה ידעתי כי גדול י"י וכו'.

על כן יתרו שהיה חכם גדול בכל זה פשאמו לו בנותיו 'איש מצרי הצילנו וכו' וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן' (שמות ב יט), הבין הענין שהוא מבני ישראל אשר מזלן 'דלי' והוא משמש אל המים, על כן אמר להם 'למה

מעשים מצד עצמן אלא על פי מה שהתנהג כל ששים השנה, ורק באותו ענין והנהגה שהתנהג כל הששים באותו ענין מוסיף תלמיד חכם והולך למעלה למעלה.

הזקין נעשה כקוף שמחקה את שנות נעוריו

ועל פי מה שאמר כבוד קדשת אבי אדמו"ר זצלה"ה בשם זקני זצלה"ה מקאצק אהא דאמרו ז"ל (קה"ר א ג) הזקין נעשה כקוף, הינו דענין הקוף שהוא מתדמה במעשיו וכמו שהאדם עושה כן עושה גם הוא, כן הוא באדם כשהזקין עושה כעין מה שעשה בהיותו קודם שהזקין.

ולפי דרכנו יובנו הדברים בעשר השנים מששים ועד שבעים, וכמו שהמדה השביעית מקבלת מן השש שעליה. ויובן על פי מה שפרש הנהר הקדוש (ח"א ריז): בפסוק 'ואם בגבורות שמונים שנה ורהבם עמל ואון' עין שם.

כפי הדברים ששליש שנותיו עוברות עד שעומד על מלואו. וכן הוא בשנה, שיי"ב חדשים הם ומתשרי עד שבט היא שלישי השנה, ובהם יוצאין רוב גשמי השנה ועולה השרץ באילנות ונמצאו הפרות חונטין מעתה.

ובדאי כמו בגשמיות כן הוא ברוחניות שהחיים החדשים שאדם משיג בתשרי מתאחדים באדם לאט לאט עד שבט שאז עומד על מלואו, ואז הגיעה העת להתחזק ביתר כח ועצם בעבודת השם יתברך בחיות חדשה לשאת פרי לטובה ומאי פרות מצוות (סוטה מז.), ועולם שנה נפש הם בבחינה אחת.

'ב'חוקמתא' (תרגום ירושלמי בראשית א א), על כן מיחס החדש הזה לשבט אשר, אשר בחלקו השמן זית המסגל לחכמה:

• שם משמאל •

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א

שליש הזמן - עת שכל דבר עומד על מלואו בעולם שנה ונפש | חדש 'שבט' - שלישי השנה, עת חזק בעבודת ה'

יש להבין בפלוגתא בית שמאי ובית הלל (ראש השנה פ"א מ"א) דלביית שמאי באחד בשבט ראש השנה לאילנות ולבית הלל בט"ו בו.

דהנה ששת אלפים שנה הוי עלמא, שני אלפים תהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח (סנהדרין צז.). הרי דשליש הזמן עבר עד שנעשה העולם על מלואו שיהיה ראוי לתורה.

וכן בנפש האדם זמן הגדול עד שיעמוד על מלואו הוא עד עשרים שנה, ובית דין של מעלה אין מענישין את האדם עד עשרים שנה מהאי טעמא, והוא שלישי חיי האדם על פי מה דכתיב 'תבוא ככלח עלי קבר' (איוב ה כו), 'בכלח' בגימטריא ששים.

העשור השביעי שבשני חיי האדם מקבל משאר השנים

ואף דכתיב 'ימי שנותינו בהם שבעים שנה' (תהלים צ י), יש לומר דכל שביעי הוא הנקדה הפנימית ומקבלת מכל ששה צדדים, כן עשר השנים מששים עד שבעים מקבל מן ששים הקודמות ואין בהן על פי רוב חדוש